Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1923-01-01 ar 03, iš Miuncheno – į Berlyną

Vandukai mielas – atvažiavau, šventes praleidau, Naujus metus sutikau – ir toks pašėlęs ilgėjimos slegia!

Vandukai mielas – atvažiavau, šventes praleidau, Naujus metus sutikau – ir toks pašėlęs ilgėjimos slegia! Kas vakaras, kai grįžtu namo, taip liūdna, taip ilgu, kad man reikia ilgos sunkios kovos, kad staiga imtau ir nenuvažiuotau in Tave, į Berlyną. Bet vėlei galvoju – nuvažiuosiu, vėlei reikės atgal grįžti, vėlei bus liūdna, vėlei bus ilgu, vėlei keturios sienos ir šiaurės vėjas mane tesutiks! Ir tiktai skaudžiai skaudžiai įtempęs valią susilaikau į tave nelėkęs. Man rodos[,] niekumet aš tokio ilgėjimos nejaučiau, kaip dabar! Absoliučiai negaliu vienas būti! [1] Dieną iš dienos rytas ir vakaras velkuos tamsiomis gatvėmis į Kanauką [2] – sėdžiu su juo, tyliu, by tik vienam nebūti! Taip baisu, taip klaiku! Vandukai, aš niekumet nežinau, kad aš Tave taip labai myliu, aš niekumet dar nežinojau, kas Tu del manęs esi! Nei naktį, nei dieną jokio pavilgo, jokios paguodos, jokios užuomaršos! Vandukai, Vandukai! Ir kai aš prisimenu tavo staiga ištryškusias ašaras Dresdene – aš jau nežinau, kas daryti! O, ką aš duotau, kad aš galėčiau verkti, verkti, verkti… Vandukai, Vandukai mylimas mano!..

– – – – – – – – – – – – – –

Per šventes Tau nerašiau, nes aš nenorėjau tau vieną kvailą daiktą sakydamas tau ūpą gadinti. Grįžęs radau Vireliūno [3] laišką, kuriame jis atsiprašinėja, kad pirmąkart tau per mažai pinigų išsiuntė, rodos[,] 31/2 litų mažiau. Be to[,] jis prašo, kad aš atkreipčiau vertėjos domę į kalbą, nes pirmųjų dviejų lankų [4] kalba[,] Komisijos nuomone[,] esanti „silpnoka“. Aš parašiau Vireliūnui laišką, išsikeikiau, kaip reikia, bet ateity žadėjau pasitaisyti. Aš manau, gal tu tuos lankus per skubiai dirbai[?] Tode aš manau, kad kai dabar versi, tai juodraštį atsiųsk man, aš pažiūrėsiu, gal ką galėsiu pataisyti, o kas svarbiausia, turėsiu medžiagos su Vireliūnu keiktis. Tu nedaryk iš to jokių blogų išvadų ir nenusimink: nieko tai ypatingo nėra, ir viskas pataisoma, ir tau jokių nemalonumų negresia. Aš su Vireliūnu dar pasikeiksiu ir jis bus protingesnis. O tu atsiųsdama man rankraščius manęs nei kiek neapsunkinsi. O aš pasistengsiu tuojau peržiūrėti ir viskas likviduota. Gerai, Vandukai, nenusiminsi? „Nie skwirozeć“ [5]!

O aš Naujus metus praleidau labai kvailai. Susirinkom į puikiausį viešbutį, kur Santarvės misijos reziduoja, viskas taip iškilmingai, su tonu, kad mane iš karto pradėjo velniai griaužti. Aš irgi buvau su tonu, su lakierkoms ir t[.] t. (pirkau lakierkas). Tuoj išėjo skandalas su Kairiūkštyte [6]. Aš ją prie Kanaukos koliojau, kaip paskutinę iš Friedriechstr. Gylys [7] mane su panelėm visą laiką taikino. Kai aš jam griežtai atsisakiau vazotis ir kalbėti su Kairiūkštyte, jis man pristatė Verutę [8]. Su Verute mes iš karto šiaušėm šerius vienas prieš kitą, bet paskui visai susitaikėm ir dviese išgėrėm 4 bonkas vyno. Kai Gylys iškilmingą dievobaimingą prakalbą sakė, o Kairiūkštytė deklamavo Putino [9] specialinai Naujiems metams parašytas eiles, mes visą laiką skandalinom[.] Daktaras labai pasipiktino. Kvietė Karvelį [10] ir Kanauką, kad tie atsisėstų tarp manęs ir Bakšytės, bet tie griežtai atsisakė. Tuomet atsisėdo pats daktaras. Jį mes su triukšmu išmetėm iš mūsų tarpo. Po to šventųjų tarpe kalbėjo, kad aš skandalistas, o Verutė – labai „lengvo pasielgimo“ (лёгкого поведения [11]!) panelė. O kai Bakšytė paskui užustojo už mane, tai jai buvo pareikšta, kad ji nei kiek ne geresnė už mane! Bet tai jau buvo man išėjus. O išėjom mes į gatvę (Kanauka ir dar vienas), ten susipynėm su minia, kur mes visų pirma „ограбили“ [12] vieną nepažįstamą pasitaikiusį argentinietį (atėmėm 16 papirosų), kaipo Kemal Pašos [13] atstovai. Paskui su juo susitaikėm, ir nutarėm steigti argentiniečių-turkų draugiją – jis esą labai mėgsta turkus…

Panašių dalykų buvo ir daugiau.

O rytoj mes su Kanauka važiuojam į Oberammergau į pačiūžninkų kursus [14]. Būsiu ten turbūt iki 8. Mano materialiniai reikalai stovi labai gerai. Turiu naują čekį, atspausdinti straipsniai [15] ir pažadėta dar spausdinti [16]. Todel aš turiu galimybės tau nupirkti sporto batus. Tiktai aš vėlei užmiršau Tavo batų numerį. Tai tu man tuojau parašyk. Tai man nesudarys jokios sunkenybės, o tu turėsi sporto batus ir mes abu būsim lygūs kelionėj. O sporto batai turėti reikia. Mano reikalai labai geri. Buvau manęs į kursus nebevažiuoti, o pradėt dirbti, bet dabar negaliu užsimiršti, negaliu pradėt dirbti. Ir negaliu nustot rūkyti. Bet kalnuos 5 dienos – ten gal užsimiršiu, nustosiu rūkyt ir gal Tave kiek pamiršiu, kad galėtau pradėt dirbti… O kaip Tu sutikai Naujus metus?

Aš Kaziui [17] siunčiau 1 dol., kad jūs užsifundytumėt! Ką tu darei? Kaip dalykai su straipsniu [18][?]

Radau laišką nuo Rimkos [19], Jadzės [20], Marikės [21] ir Kiršos [22].

O Kirša rašo baisiai su fasonu – kodel jis toks? Man tai skaudu. Pasakyk jam.

Bučiuoju. Tavo Baliukas

O kas būtų, jei aš dabar grįžęs namo rastau tavo laišką?!

O tu pabučiuok Zosę [23], o gal ir Vicę [24], jei ji nesipriešins! [25]

KOMENTARAI

[1] Balys Sruoga buvo ką tik grįžęs iš Elbės Smiltainiinių kalnų (Riesengebirge, Čekijos-Saksonijos Šveicarija), kur kartu su Vanda Daugirdaite praleido 1922 m. Kūčias ir Kalėdas.

[2] Kostas Kanauka (1898–1976), veterinarijos gydytojas. 1922–1927 m. Miuncheno universitete studijavo veterinarinę mediciną. „Miunchene Sruoga artimiausiai bendravo su Kanauka ir J. [Antanu] Janulioniu“ (Antanas Krušinskas, „[Prisiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 113).

[3] Antanas Vireliūnas (1887–1925), kalbininkas, 1919–1923 m. dirbo Švietimo ministerijoje.

[4] Vanda Daugirdaitė Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijai iš prancūzų kalbos vertė brolių helenistų Alfredo ir Maurice'o Croiset *Graikų literatūros istorijos* vadovėlį, kalbos ir stiliaus klausimais konsultavosi su Baliu Sruoga.

[5] „Nie skwirozeć“ *lenk* =„Negalima verkšlenti“.

[6] Halina Kairiūkštytė-Jacinienė (1896–1984), dailėtyrininkė, dailininkė, etnografė. 1921–1924 m. studijavo meno istoriją Münsterio ir Miuncheno universitetuose.

[7] Antanas Gylys (1894–1966), gydytojas, psichiatras. 1917–1924 m. studijavo Miuncheno universitete.

[8] Veronika Bakšytė-Karvelienė (1898–1952), pedagogė. Nuo 1921 m. Münsterio ir Miuncheno universitetuose studijavo pedagogiką, psichologiją, vokiečių literatūrą.

[9] Vincas Mykolaitis-Putinas (1893–1967), rašytojas. 1922 m. Miuncheno universitete studijavo literatūrologiją.

[10] Karvelis Petras (1897–1976), ekonomistas. 1919–1921 m. studijavo valstybės mokslus Miuncheno, Berlyno universitetuose. 1923 m. Breslau universiteto teisės fakultete apgynė disertaciją „Žemės reforma Lietuvoje“, įgijo valstybės mokslų daktaro laipsnį.

[11] Лёгкого поведения *rus* =Palaido elgesio.

[12] *Ограбили rus* =apvogėme.

[13] Mustafa Kemal Paşa (1881–1938), Turkijos valstybės lyderis, maršalas, nuo 1934 m. vadintas Atatürku.

[14] „Slidinėti Balys dažniausiai važiuodavo su Kanauka. Važiuodavo daugiausia per Kalėdų ir Velykų atostogas arba kai universitete nebūdavo paskaitų. Jie turėjo nuosavas slides, specialius batus ir kalnuose prabūdavo kelias dienas. Nusileidę žemyn, apsinakvodavo (nakvynė tekainuodavo kelias markes), o iš ryto vėl išeidavo į kalnus. Vieną kartą Balys su Kanauka slidinėjo ir, nepastebėję kaip kirto Šveicarijos sieną, paklydo. Apie pusę dienos klydinėjo, kol pagaliau sugrįžo į tą pačią vietą“ (Antanas Krušinskas, „[Prisiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 114).

[15] 1922 m. gruodžio mėnesį išspausdinti penki Balio Sruogos straipsniai (trys – Amerikoje, du – Lietuvoje): Jurgis Gervė [Balys Sruoga], „Skersai Lietuvą sermėgoje“, in: *Naujienos*, 1922-12-11, Nr. 290, p. 4, *Id., in: Ibid*., 1922-12-12, Nr. 291, p. 4, *Id., in: Ibid., 1922-12-13, Nr. 292, p. 4, Id., in: Ibid., 1922-12-14, Nr. 293, p. 4, Id., in: Ibid*., 1922-12-15, Nr. 294, p. 4; Padegėlis Kasmatė, „Laiškai iš Miuncheno. Politinė Mistika ir Fašistai“, in: *Lietuvos žinios*, 1922-12-17, Nr. 237, p. 2–3; Padegėlis Kasmatė, „Giltinės šešėliai“, in: *Lietuvos žinios*, 1922-12-22, Nr. 241, p. 2–3; Padegėlis Kasmatė, „Giltinės šešėliai“, in: *Naujienos*, 1922-12-23, Nr. 301, p. 4; Padegėlis Kasmatė, „Vaizdai iš Miuncheno. I. Auslenderiai ir Markė, II. Politinė Mistika“, in: *Naujienos, 1922-12-27, Nr. 303, p. 4, Id., in: Ibid., 1922-12-28, Nr. 304, p. 4, Id., in: Ibid*., 1922-12-29, Nr. 305, p. 4.

[16] Lietuvoje priimti spausdinti trys straipsniai: Padegėlis Kasmatė, „Vaizdai iš Miuncheno. I. Auslenderiai ir Markė“, in: *Lietuvos žinios*, 1923-01-28, Nr. 23, p. 4; Padegėlis Kasmatė, „Laiškai iš Miuncheno. I. Bendra padėtis, II. Vidaus kova Bavarijoje, III. Vokiečiai ir Klaipėda“, in: *Lietuvos žinios*, 1923-02-09, Nr. 33, p. 2–3; Padegėlis Kasmatė, „Laiškai iš Miuncheno“, in: *Lietuvos žinios*, 1923-02-20, Nr. 41, p. 2–3.

[17] Kazimieras Sruoga (1899–1974), jauniausias Balio Sruogos brolis, 1921–1923 m. studijavo ekonomiką Berlyno universitete. „[…]Balys […] mūsų tarpe buvo tikras „buržujas“: iš „Naujienų“ gaudavo už straipsnius bei feljetonus po 15 dol. kas mėnesį, prisidėdavo dar honorarai iš Lietuvos. Kartais man ir broliui Kaziui į laišką įdėdavo po dolerį dovanų“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, iš Čikagos – į Vilnių, 1979-07-18, in: *LLTI TS*, l. 2).

[18] Vanda Daugirdaitė, konsultuodamasi su Baliu Sruoga, parengė spaudai straipsnį apie vokiečių rašytoją Waldemar Bonsels (1880–1952), jo gyvenimą, asmenybę, kūrybą, žr. Vanda Daugirdaitė, „Valdemaras Bonsels“, in: *Skaitymai*, Kaunas, kn. 22, 1923, p. 140–163.

[19] Albinas Rimka (1886–1944), Balio Sruogos bičiulis, 1922–1923 m. studijavo ekonomiką Frankfurto prie Maino visuomenės ir prekybos mokslų akademijoje.

[20] Jadvyga Čiurlionytė (1898–1992), etnomuzikologė, nuo 1920 m. studijavo Leipcigo konservatorijoje. 1923 m. išlaikė egzaminus į Berlyno Sterno konservatorijos Pedagoginį skyrių, fortepijono ir teorinių muzikos disciplinų specialybes.

[21] Marija Nemeikšaitė (1886–1970), pedagogė, 1923 m. studijavo Froebelio vaikų darželių vedėjų aukštuosiuose kursuose.

[22] Faustas Kirša (1891–1964), poetas, 1919–1925 m. Berlyno universitete studijavo vokiečių kalbą ir literatūrą, estetiką.

[23] Sofija Laucevičiūtė-Gedvilienė (1898–2003), Vandos Daugirdaitės pusseserė, 1921–1923 m. studijavo ekonomiką Berlyno universitete.

[24] Viktorija Gravrogkaitė-Švambarienė (1896–1974), mokytoja, 1923 m. studijavo Berlyno universitete.

[25] Du paskutinieji sakiniai vertikaliai prirašyti laiško pirmojo lapo kairėje paraštėje.